Núm. 25072

Llei 18/2001 de 19 de desembre, de parelles estables.

EL PRESIDENT DEL GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Sia notori a tots els ciutadans que el Parlament de les Illes Balears ha aprovat i jo, en nom del Rei i d'acord amb el que s'estableix a l'article 27.2 de l'Estatut d'Autonomia, promulg la següent.

LLEI

EXPOSICIÓ DE MOTIUS

I

La protecció social, econòmica i jurídica de la família es configura, a l'article 39 de la Constitució espanyola, com un dels principis rectors que vinculen l'actuació dels poders públics. Aquest article no s'inclina per cap model preferent de família, la qual cosa fa necessària una interpretació àmplia d'aquest concepte, en consonància amb la realitat social, la resta de l'articulat i l'esperit de la Constitució.

L'article 32 de la Constitució, en preveure el dret a contreure matrimoni, també preveu el dret a no contreure'l, cosa que no afecta el dret que tot home i tota dona tenen de constituir, mitjançant una unió efectiva i estable, una comunitat de vida que, amb fills o sense, suposi la creació d'una família.

Tradicionalment, la forma de manifestar aquesta unió estable ha estat el matrimoni, però actualment es presenten altres fórmules familiars, en constant augment i cada cop més acceptades per la societat. El fet que dues persones, amb independència de l'orientació sexual de la seva relació, comparteixin la seva vida en una relació afectiva anàloga a la conjugal, cosa que marca la diferència amb altres tipus de convivència, produeix una sèrie de drets i deures entre els seus components, en relació a tercers i cap a la societat en general, qüestions que també mereixen una protecció per part dels poders públics i que no poden quedar al marge del dret positiu.

La manca de legislació en aquesta matèria ha provocat injustícies en el camp civil, administratiu, fiscal, social i penal, que han provocat situacions de desemparament que no troben resposta suficient en l'aplicació analògica per part dels òrgans jurisdiccionals.

Els drets al lliure desenvolupament de la personalitat i a la igualtat davant la llei, pedres angulars del nostre ordenament jurídic, demanden dels poders públics la promoció de les condicions perquè siguin reals i efectius per a tots els ciutadans i els grups en què s'integren.

La Resolució del Parlament Europeu de 8 de febrer de 1994, sobre la igualtat de drets dels homosexuals i de les lesbianes d'Europa, reitera la convicció que tots els ciutadans tenen dret a un tracte idèntic amb independència de la seva orientació sexual, i impel·leix els estats membres a prendre les mesures necessàries per evitar tractes discriminatoris en àmbits jurídics i administratius per raó de l'orientació sexual.

En aquest sentit, diverses iniciatives legislatives, tant a nivell nacional des d'algunes comunitats autònomes, com des de diversos països europeus, han regulat, amb major o menor amplitud, el règim jurídic de les parelles estables, amb independència de l'orientació sexual d'aquestes.

La regulació dels diferents aspectes afectats pel model de parella elegit s'ha ajustat al marc de competències de les Illes Balears, raó que ha impedit el tractament de qüestions que pertanyen a l'esfera del dret penal, laboral i de seguretat social. Així mateix, s'ha considerat oportú fer-ne una regulació consonant amb la Compilació de Dret Civil de les Illes Balears.

Tot això, sobre la base d'un profund estudi jurídic que ha aprofitat les aportacions i l'experiència de la normativa comparada, com també el resultat de diversos estudis sociològics i de consultes realitzades a entitats representatives, ha conduït al reconeixement de determinats efectes de la relació de parella en l'esfera civil, patrimonial, fiscal i de funció pública que, sense suposar en cap moment una còpia adulterada de la figura tradicional del matrimoni, constitueix la creació d'un règim jurídic específic per a les parelles estables, en el qual s'ha eliminat qualsevol discriminació per raó de l'orientació sexual d'aquestes, i que descansa en un evident consens social.

II

El títol I estableix l'àmbit d'aplicació de la Llei i descriu quin és el concepte, a efectes d'aquesta norma, de parella estable, tot respectant l'autonomia de la voluntat de les parts per constituir-se voluntàriament com a tal o de mantenir-se al marge del règim que s'hi preveu.

La relació de drets i deures adquirits en aquesta regulació en formar part d'una unió estable, fins i tot de tipus successori, justifica el concepte de parella estable pel qual aposta aquesta Llei, que la diferencia substancialment d'altres models autonòmics actualment vigents.

El contingut de la relació de parella es regula en el títol II de la Llei. Un punt important que s'ha de destacar és la potestat reconeguda als membres de la parella de regular vàlidament les relacions personals i patrimonials derivades de la convivència, tot i que s'hi preveu un règim legal supletori. Així mateix, es tracten els efectes de l'extinció de la parella, ja sigui en vida dels membres, ja sigui per causa de mort, i s'incorpora en un article el règim successori d'aplicació.

Les disposicions addicionals preveuen equiparacions de drets i obligacions respecte dels cònjuges, sempre dins del marc de l'esfera de competències autonòmiques, mentre que les disposicions finals encomanen al Govern autonòmic la regulació i posada en marxa del Registre de Parelles Estables de les Illes Balears, i remeten a una futura regulació o a una adequació normativa en matèries fiscals i administratives.

TÍTOL I
DISPOSICIONS GENERALS

Article 1
Objecte i àmbit d'aplicació

1. Constitueix l'objecte d'aquesta Llei la regulació del règim jurídic de les parelles estables a les Illes Balears, i s'entenen com a tals les unions de dues persones que convisquin de manera lliure, pública i notòria, en una relació d'afectivitat anàloga a la conjugal.

2. Perquè els sigui aplicable aquesta Llei, els membres de la parella han de complir els requisits i les formalitats que s'hi preveuen, no estar sota cap impediment que afecti algun d'ells o la seva relació, i inscriure's voluntàriament en el Registre de Parelles Estables de les Illes Balears. La inscripció en aquest Registre té caràcter constitutiu.

Article 2
Capacitat i requisits personals

1. Poden constituir parella estable als efectes d'aquesta Llei els majors d'edat i els menors emancipats. Això no obstant, no poden constituir parella estable:

a) Els que estiguin lligats per vincles matrimonials.

b) Els parents en línia recta per consanguinitat o adopció.

c) Els col·laterals per consanguinitat o adopció fins al tercer grau.

d) Els que formin parella estable amb una altra persona inscrita i formalitzada degudament.

2. Per poder acollir-se a aquesta Llei, com a mínim un dels dos membres ha de tenir el veïnatge civil a les Illes Balears i s'exigeix la submissió expressa d'ambdós al règim que estableix.

Article 3
Inexistència de parentesc

La formació d'una parella estable no genera cap relació de parentesc entre cada un dels seus membres i els parents de l'altre.

TÍTOL II
CONTINGUT DE LA RELACIÓ DE PARELLA

Article 4
Regulació de la convivència

1. Els membres de la parella poden regular vàlidament per qualsevol forma admesa en dret, oral o escrita, les relacions personals i patrimonials derivades de la convivència, com també els drets i els deures respectius. També poden regular les compensacions econòmiques per al cas d'extinció de la convivència, amb el límit dels drets mínims que estableix aquesta Llei, els quals són irrenunciables fins al moment en què són exigibles.

2. No pot pactar-se la constitució d'una parella estable amb caràcter temporal ni sotmesa a condició. Així mateix, són nuls els acords contraris al dret i els que limitin la igualtat de drets que corresponen a cada membre de la parella.

Article 5
Règim econòmic de la parella

1. Si no hi ha pacte, cada un dels convivents ha de contribuir al sosteniment de les càrregues familiars en proporció als seus recursos econòmics, i s'entén com a contribució el treball per a la família.

2. Tenen la consideració de despeses per al sosteniment de les càrregues familiars les necessàries per al manteniment de la parella i dels fills, comuns o no, que convisquin amb ells, d'acord amb els usos socials i el nivell de vida de la parella, i especialment:

a) Les originades en concepte d'aliments, en el sentit més ampli.

b) Les de conservació de l'habitatge o altres béns d'ús de la parella.

c) Les originades per les atencions de previsions mèdiques i sanitàries.

No es consideren despeses comunes les derivades de la gestió i de la defensa dels béns propis de cada membre, ni les que, en general, corresponen a

l'interès exclusiu d'un dels membres de la parella.

3. Cada membre de la parella respon amb els seus béns del compliment de les obligacions que hagi contret. Tot i així, de les causades per l'aixecament de les càrregues familiars, n'és subsidiàriament responsable l'altre membre, sempre que siguin adequades a l'ús social i al nivell econòmic de la parella.

4. Cada membre de la parella conserva el domini, el gaudi i l'administració dels seus béns, com també dels que adquireixi durant la convivència.

Article 6
Dret d'aliments

Els membres de la parella estable tenen l'obligació de prestar-se aliments, i se'ls ha de reclamar amb prioritat sobre qualsevol altra obligada legalment.

Article 7
Exercici d'accions, drets i deures

Els membres d'una parella estable s'entenen equiparats a la posició dels cònjuges quant a l'aplicació de les disposicions relacionades amb la tutela, la curatela, la incapacitació, la declaració d'absència i la de prodigalitat.

Article 8
Extinció de la parella estable

1. Les parelles estables s'extingeixen per les causes següents:

a) Per mutu acord.
b) Per voluntat d'un dels membres, notificada de manera fefaent a l'altre.
c) Pel cessament efectiu de la convivència durant un període superior a un any.
d) Pel matrimoni d'un dels membres.
e) Per la mort o la declaració de mort d'un dels integrants.

2. Els dos membres de la parella estan obligats, encara que sigui de manera separada, a deixar sense efecte la declaració formal que s'hagin atorgat.

3. L'extinció de la parella estable implica la revocació dels poders que qualsevol dels membres hagués fet a favor de l'altre.

Article 9
Efectes de l'extinció en vida

1. Quan la convivència cessi, qualsevol dels membres pot reclamar de l'altre el pagament d'una pensió periòdica, sempre que la necessiti per atendre adequadament el seu manteniment i es trobi en un dels casos següents:

a) Que la convivència hagi disminuït la capacitat del sol·licitant per obtenir ingressos.
b) Que la cura de fills comuns al seu càrrec impedeixi o dificulti seriosament la realització d'activitats laborals.

2. El convivent perjudicat pot reclamar una compensació econòmica quan la convivència hagi suposat una situació de desigualtat patrimonial entre ambdós membres de la parella que impliqui un enriquiment injust i s'hagi donat un dels supòsits següents:

a) Que el convivent hagi contribuït econòmicament o amb el seu treball a l'adquisició, la conservació o millora de qualsevol dels béns comuns o privatius de l'altre membre de la parella.
b) Que el convivent s'hagi dedicat amb exclusivitat o de manera principal a la realització de treball per a la família.

Article 10
Exercici dels drets

1. La reclamació dels drets que recull l'article anterior s'ha de fer en el termini d'un any des de l'extinció de la parella.

2. El dret de pensió previst en el punt 1.a) de l'article anterior s'extingeix en un termini de tres anys, comptadors des del pagament de la primera pensió, per les causes generals d'extinció del dret d'aliments, i en el supòsit que el receptor contragui matrimoni, constitueixi parella estable o convisqui en relació afectiva anàloga a la conjugal amb una altra persona.

El dret que preveu el punt 1.b) de l'article anterior, s'extingeix quan l'atenció als fills cessi per qualsevol motiu o aquests arribin a la majoria d'edat o s'emancipin, llevat dels supòsits d'incapacitació.

3. La pensió pot ser modificada o extingida en el supòsit que canviïn les circumstàncies que la produïren.

4. El pagament de la compensació que preveu el punt 2 de l'article anterior, s'ha de fer efectiu en un termini màxim de tres anys, amb l'interès legal que s'hagi reconegut. S'ha de pagar en metàl·lic, llevat que hi hagi acord entre les parts o decisió judicial per causa justificada que n'estableixi el pagament en béns.

5. La pensió i la compensació són compatibles, però la reclamació s'ha de fer conjuntament perquè es puguin ponderar adequadament.

Article 11
Guarda i règim de visita dels fills

1. En el supòsit de ruptura de la convivència en vida d'ambdós membres de la parella, aquests poden acordar el que considerin oportú quant a la guarda i custòdia dels fills comuns, el règim de visites, de comunicació i d'estades. No obstant això, el jutge pot moderar equitativament el que s'acordi, quan ho consideri lesiu per a un dels membres de la parella o per als fills.

2. Si no hi ha pacte, el jutge o la jutgessa ha d'acordar el que consideri procedent respecte dels fills, en benefici seu i amb l'audiència prèvia d'aquests si tenen suficient judici i, en tot cas, dels majors de dotze anys.

Article 12
Efectes de l'extinció per mort o declaració de mort

Quan l'extinció de la parella estable sigui per mort d'un dels convivents, el supervivent té els drets següents:

a) Dret a la propietat de les robes, el mobiliari i els estris que constitueixen l'aixovar de l'habitatge comú, sense que computin en l'haver hereditari. Se n'entenen exclosos els objectes artístics o històrics, els béns de procedència familiar i els de valor extraordinari atès el nivell de vida de la parella.

b) Si el causant era arrendatari de l'habitatge, el convivent té dret a subrogar-se en els termes que estableix la legislació sobre arrendaments urbans.

Article 13
Règim successori

Tant en els supòsits de successió testada, com en els d'intestada, el convivent que sobrevisqui al membre de la parella premort té els mateixos drets que la Compilació de Dret Civil balear preveu al cònjuge vidu.

Disposició addicional primera

Els membres d'una parella estable que estiguin sotmesos al règim estatutari dels funcionaris de l'Administració de la comunitat autònoma de les Illes Balears o al règim del personal laboral al servei d'aquesta, s'han d'entendre equiparats, quant a drets i obligacions, als cònjuges, dins el marc de l'esfera de competències autonòmica.

Disposició addicional segona

El drets i les obligacions establerts per als cònjuges en el marc normatiu de competències de les Illes Balears s'han d'entendre d'igual aplicació per als membres d'una parella estable.

Disposició final primera

1. En el termini d'un mes comptador des de la publicació d'aquesta llei en el *Butlletí Oficial de les Illes Balears*, el Govern de les Illes Balears ha d'aprovar un decret pel qual es creïn i es regulin l'organització i la gestió del Registre de Parelles Estables de les Illes Balears.

2. S'han d'inscriure necessàriament en el Registre de Parelles Estables de les Illes Balears les declaracions formals de constitució de parelles estables, les modificacions i les extincions, qualsevol que en sigui la causa.

Disposició final segona

La comunitat autònoma de les Illes Balears, en el marc de les seves competències normatives, ha de regular per llei el tractament fiscal específic per als membres de les parelles estables previstes en aquesta norma i ha d'equipararne el règim, en la mesura que sigui possible, al dels cònjuges.

Disposició final tercera

S'habilita el Govern de les Illes Balears perquè dicti les disposicions administratives necessàries per al desplegament d'aquesta Llei.

Disposició final quarta

Aquesta llei entrarà en vigor al mes següent d'haver-la publicada en el *Butlletí Oficial de les Illes Balears.*

Per tant, ordén que tots els ciutadans guardin aquesta llei que els tribunals i les autoritats als quals pertoqui la facinguardar.

Palma, a denou de desembre de dos mil u.

EL PRESIDENT
Francesc Antich i Oliver

El Conseller de Presidència,
Antoni Garcías Coll

— o —